

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wprowadzenie

Author: Aniela Różańska, Urszula Klajmon-Lech

Citation style: Różańska Aniela, Klajmon-Lech Urszula. (2022). Wprowadzenie. "Edukacja Międzykulturowa" (2022), nr 2, s. 9-14.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wprowadzenie

Kolejny numer kwartalnika „Edukacja Międzykulturowa” przyszło nam przygotowywać w trudnym momencie naszego życia. Pomiędzy lekturą artykułów wpływających do redakcji nasz niepokój, uwaga i troska kierowały się w stronę bratniego narodu ukraińskiego zaatakowanego przez Rosję. Mamy tam wielu przyjaciół zjednoczonych z nami zainteresowaniami naukowymi, ale także dzielących te same ideały, uczucia, wartości. Dlatego zadajemy sobie trudne pytania: Dlaczego doszło do śmierci tylu niewinnych ludzi? Dlaczego we współczesnej Europie, w której tyle uwagi poświęca się prawom człowieka, dochodzi do tak jaskrawych przejawów bezprawia? Jaka jest przyszłość Ukrainy, Europy? W tym czasie próby, czasie marnym, jak powtarza za Friedrichem Hölderlinem Aniela Różańska (2022), edukacja międzykulturowa, wypełniając swoje podstawowe zadania, do których należą nauka wzajemnej otwartości, akceptacji, uznawania różnic, może stać się skuteczną drogą radzenia sobie z agresją, przemocą, nienawiścią i niezrozumieniem.

Jak zaznacza Tadeusz Lewowicki, „idea pedagogiki i edukacji międzykulturowej zakłada wzajemne poznawanie ludzi i kultur różnych społeczności, prowadzi do wrażliwości na Innych i ich kultury, do wzajemnego przejmowania (godnych tego) wzorów życia, do wzajemnego wzbogacania kultur, kooperacji, przyjaźni, wspólnych działań na rzecz wielokulturowych społeczeństw. (...) To otwarcie na Innych, dążenie do poznania i empatia, kreowanie wspólnych światów prowadzi do pokonywania rozmaitych podziałów, uprzedzeń, stereotypów, różnych przejawów nietolerancji, dyskryminacji, odrzucenia, wrogości” (Lewowicki, 2011, ss. 10–11). Dlatego tak ważne, także dzisiaj, jest podejmowanie dyskursu naukowego z perspektywy edukacji międzykulturowej.

Zaprezentowane w tomie artykuły dotyczą tej problematyki poprzez odniesienie do różnych dyscyplin naukowych: pedagogicznej (w tym takich jej subdyscyplin, jak pedagogika porównawcza, pedagogika społeczna, pedagogika specjalna czy geragogika), teologicznej, socjologicznej. Różnią się także perspektywą metodologiczną, jak również tematyką. Odnoszą się do zagadnień związanych z tożsamością człowieka; polityką edukacyjną, obrazem szkoły i edukacji w wybranych krajach świata; doświadczeniem stygma-

tyzacji; postawami wobec osób starszych oraz organizacją opieki dla osób w wieku późnej dorosłości.

W dziale *Artykuły i rozprawy* znajdują się cztery teksty autorstwa Anieli Różańskiej, Gabrieli Piechaczek-Ogierman, Inetty Nowosad oraz Beaty Kędzi-Klebeko.

Otwiera go artykuł Anieli Różańskiej *Poczucie samowystarczalności barierą kształtowania otwartej tożsamości religijnej w „czasie marnym”*. Autorka podejmuje w nim zagadnienie opisywane przez nią od wielu lat – otwartej tożsamości religijnej, rozumianej jako poznawanie i rozumienie własnej religii czy wyznania, umożliwiające osobie właściwe postrzeganie i zrozumienie odmienności religijnej, zrozumienie i poszanowanie innych religii i ludzi je wyznających. Otwarta tożsamość religijna wraz z refleksyjnością oraz parezją – prawdopodobnością połączoną z konsekwencjami wynikającymi z mówienia prawdy – dają szansę na pokonanie samowystarczalności, która jest – zdaniem Autorki – źródłem relatywizowania prawdy oraz braku zaangażowania jednostki w dialog.

Gabriela Piechaczek-Ogierman w artykule pt. *O (nie)zakorzenieniu w śląskości. Nowy Śląsk jako przestrzeń tworzenia się biografii* odnosi się do fenomenu tworzenia nowego świata i nowego człowieka zgodnie z peerelowską koncepcją budowy społeczeństwa socjalistycznego. Autorka prezentuje trajektoryjną rekonstrukcję tożsamości kobiety, mieszkanki Jastrzębia-Zdroju, miasta zbudowanego od podstaw, będącego częścią Nowego Śląska. Jej biografia stanowi egzemplifikację zachodzących procesów tożsamościowych związanych z przyjazdem i życiem w „tworzącym się” mieście. Autorka, analizując biograficzną wypowiedź badanej kobiety, próbuje odpowiedzieć na pytanie: Jak (nie)możliwe jest zakorzenienie się w nowej wspólnotie? Podkreśla zarazem, że zakorzenienie się człowieka w nowym świecie jest możliwe tylko w wyniku oddziaływań edukacyjnych ukierunkowanych na świadome włączanie go do nowego miejsca.

Inetta Nowosad w opracowaniu *Od walki o przetrwanie do edukacji światowej klasy – kluczowe programy w polityce edukacyjnej Singapuru* zwraca uwagę na historyczne i polityczno-prawne aspekty zmian wprowadzanych w systemie edukacji tego państwa. Przedstawia najważniejsze programy polityki edukacyjnej rządu, które przyczyniły się do przejścia kraju z poziomu trzeciego świata na lidera. Jak wskazuje Autorka, powołując się na przykład Singapuru, edukacja może być kluczowym czynnikiem poprawy warunków życia, wyzwalać możliwości rozwoju nie tylko jednostek, ale i całego społeczeństwa. Można stwierdzić Nowosad (2022, s. 51) uogólnić: „Bez uważ-

nej polityki edukacyjnej i efektywnych reform o sukcesie ekonomicznym nie może być mowy”.

Celem kolejnego artykułu autorstwa Beaty Kędzi-Klebeko jest analiza miejsca i znaczenia literatury w edukacji międzykulturowej – na przykładzie wybranej próby podręczników do nauczania języka francuskiego i fragmentów tekstów literackich w nich zawartych. W perspektywie wyzwań społecznych literatura nabiera wymiaru prakseologicznego – jako jeden ze sposobów wymiany myśli oraz warunków skuteczności oddziaływań edukacyjnych. Wchodzi w skład szeroko rozumianej kultury i pozostaje obszarem odniesienia dla budowania wiedzy o świecie, w tym również w perspektywie edukacji międzykulturowej.

Dział *Komunikaty z badań* rozpoczyna tekst Urszuli Klajmon-Lech pt. *Stygmatyzacja przeniesiona – wyzwaniem dla edukacji międzykulturowej*. Na podstawie analizy wywiadu narracyjnego z matką chorego na rzadką chorobę genetyczną dziecka autorka prezentuje doświadczenia piętnowania – stygmatyzacji przeniesionej – przez matkę dziecka. W podsumowaniu Autorka pyta: Jak przeciwdziałać stygmatyzacji rodzinnej? Proponuje refleksję nad sposobami przeciwdziałania praktykom piętnowania społecznego i zadaniami stojącymi w tym obszarze przed edukacją międzykulturową, mającymi poprawić dobrostan osób chorych oraz ich bliskich stygmatyzowanych przez otoczenie.

W artykule *Wzorzec współczesnej katoliczki zaprojektowany przez wierzące dziewczęta u progu dorosłości. Raport z badań fokusowych* Joanna Cukras-Stelągowska i Magdalena Maciejewska podejmują próbę odpowiedzi na zadane w tytule pytanie. Analizując wyniki badań o charakterze jakościowym, wskazują, iż stworzony wzorzec wykracza poza stereotypowe obrazy katoliczek, w mniejszym stopniu odwołuje się do konkretnych tradycyjnych chrześcijańskich wzorów osobowych oraz stanowi egzemplifikację nowej kobiecej perspektywy w katolicyzmie.

Kolejny tekst, autorstwa Marii Banaś, dotyczy tożsamości młodzieży studiującej i czynników kształtujących „ja” w zmiennym, globalnym świecie XXI wieku. Młodzi ludzie pochodzący z Polski i z Zimbabwe definiują się za pomocą wybranych kategorii i dokonują opisu koncepcji-siebie. Narzędziem badawczym jest *Test Dwudziestu Stwierdzeń* zaprojektowany przez interakcjonistę symbolicznego Manforda Kuhna.

Celem artykułu zespołu autorów, Anny Kanios, Anny Weissbrot-Koziarskiej, Anny Bocheńskiej-Brandt i Łukasza Kwiatkowskiego, było zdiagnozowanie i scharakteryzowanie postaw oraz systemu wartości studentów kierun-

ków pomocowych wobec osób starszych w Polsce i w Niemczech. Autorzy, opierając się na wynikach badań, wykazują, że istnieje ścisły związek między postawami wobec osób starszych a systemem wartości młodych ludzi. Ponadto występują różnice istotne statystycznie pomiędzy hierarchią wartości studentów polskich i niemieckich.

Anna Bocheńska-Brandt w opracowaniu *Niemcy w drodze do międzykulturowej opieki nad osobami starszymi* przedstawia system opieki nad osobami w wieku późnej dorosłości w Niemczech. Podkreśla znaczenie międzykulturowych kompetencji, wrażliwości i szacunku profesjonalistów wobec tej grupy osób.

Dział zamyka tekst Ewy Banasiewicz-Ossowskiej, w którym przedstawiona jest idea miast sprawiedliwości naprawczej i jej praktyczne zastosowanie na przykładzie miasta Wrocławia. Autorka wskazuje na znaczenie wspólnot lokalnych, które jako podmioty współodpowiedzialne za przyczyny i skutki różnych przestępstw czy konfliktów dotyczących miasta mogą włączać się na różne sposoby w ich proces naprawczy.

W dziale *Praktyka edukacyjna* Urszula Dernowska, Aleksandra Tłuściak-Derkowska, Urszula Markowska-Manista w artykule pt. *Kontakt z Innym w – „innym” niż dotychczasowy – czasie pandemii. Rozważania o inkluzyjnej kulturze szkoły* przedstawiają koncepcję inkluzyjnej kultury szkoły. Autorki poruszyły zagadnienie (e-)inkluzyjnej kultury szkoły w czasie pandemicznych zakłóceń COVID-19. Na wybranych egzemplifikacjach badań empirycznych pokazują, że choć czas pandemii jest niełatwy dla implementacji idei inkluzyjności w szkolnym środowisku uczenia się, to nawet w trudnych warunkach możliwe jest tworzenie uczniom różnorodnych okazji do budowania relacji z Innymi w duchu idei edukacji integracyjnej i sprawiedliwej dla wszystkich.

W kolejnym artykule *Edukacja muzułmańska w Radżastanie. Studium przypadku madrasy dla dziewcząt w Bikanerze* Beata Pietkiewicz-Pareek na podstawie studium przypadku przedstawia szkołę dla najbiedniejszych dziewcząt w Bikanerze. Narzędziem analitycznym wykorzystanym do analizy działalności madrasy stała się Perspektywa Zdolności Ludzkich Marthy Nussbaum. Poznając ten nieznaną przykład organizacji szkolnej, czytelnik może przekonać się o skuteczności edukacji w walce z dyskryminacją, stereotypizacją oraz marginalizowaniem najbiedniejszych osób w społeczeństwie.

Dział *Praktyki edukacyjnej* zamyka artykuł Kingi Lisowskiej *Miejsce edukacji regionalnej w kształtowaniu tożsamości regionalnej przed i w czasach pandemii*. Podjęte przez Autorkę rozważania dotyczą roli edukacji regionalnej w kształtowaniu tożsamości regionalnej dzieci w wieku 5–12 lat przed

i w czasie pandemii SARS-CoV-2. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują na niewielkie oddziaływanie edukacji regionalnej w zakresie kształtowania tożsamości regionalnej badanych dzieci w okresie przed pandemią i pogłębiającą się jej nieefektywność w czasach izolacji i nauki zdalnej.

W tomie znalazły się też dwa artykuły recenzyjne. Pierwszy z nich odnosi się do monografii Mirosława Sobeckiego *Tożsamość społeczno-kulturowa młodzieży akademickiej w wymiarze religijnym*. Autorka recenzji (Aniela Różańska) przyznaje, że monografia białostockiego pedagoga wpisuje się w dyskurs o tożsamości społeczno-kulturowej i kwestiach jej kształtowania, zwłaszcza w nurt refleksji nad pedagogicznym kontekstem kształtowania się tożsamości w wymiarze religijnym.

Drugi artykuł recenzyjny Moniki Humeniuk odnosi się do książki brytyjsko-amerykańskiego antropologa Jasona Hickela pt. *Mniej znaczy lepiej. O tym, jak odejście od wzrostu gospodarczego ocali świat*. Autorka recenzji zachęca do lektury książki i refleksji nad kwestią globalnych konsekwencji iluzji gospodarki zorientowanej na wzrost i dewastację środowiska, cytując słowa Paulo Freirego (Freire, Macedo, 2010, s. 254), które można by odnieść również do innych globalnych wyzwań pedagogicznych: „Nie można sobie wyobrazić zniesienia ucisku, dyskryminacji, bierności czy zwykłego buntu bez przyswojenia sobie przede wszystkim krytycznego zrozumienia historii, w której stosunki międzykulturowe występują w dialektycznej formie. Stawiają one bowiem o sprzeczności oraz są częścią procesu historycznego”.

W imieniu zespołu redakcyjnego i Rady Naukowej czasopisma „Edukacja Międzykulturowa” pragniemy podziękować wszystkim Recenzentom i Autorom za twórczy namysł nad problematyką wielo- i międzykulturowości. Wydanie tego numeru czasopisma stało się możliwe dzięki niezmiennej przychylności i pomocy władz akademickich Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Instytutu Pedagogiki oraz Wydawnictwa Adam Marszałek.

Redaktorzy naukowci
Aniela Różańska
Urszula Klajmon-Lech

Bibliografia

Freire, P. i Macedo, D.P. 2010. Dialog: kultura, język, rasa. W: Červinková, H. i Gołębnik, D. red. *Badania w działaniu. Pedagogika i antropologia zaangażowane*. Wrocław: Wydawnictwo Naukowe DSW, ss. 231–262.

- Lewowicki, T., Ogrodzka-Mazur, E. i Szczurek-Boruta, A. red. 2011. *Edukacja międzykulturowa – dokonania, problemy, perspektywy*. Cieszyn – Warszawa – Toruń: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytet Śląski, Wyższa Szkoła Nauczycielstwa Polskiego ZNP w Warszawie, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 10–11.
- Nowosad, I. 2022. Od walki o przetrwanie do edukacji światowej klasy – kluczowe programy w polityce edukacyjnej Singapuru. *Edukacja Międzykulturowa*. 2 (17), ss. 43–54.
- Różańska, A. 2022. Poczucie samowystarczalności – barierą kształtowania otwartej tożsamości religijnej w „czasie marnym”. *Edukacja Międzykulturowa*. 2 (17), ss. 17–30.